

STŘEDOŠKOLSKÁ ODBORNÁ ČINNOST

Obor č. 16: Historie

Velká vlastenecká válka

Vojtěch Chvojka
Hlavní město Praha

Praha 2019

STŘEDOŠKOLSKÁ ODBORNÁ ČINNOST

Obor č. 16: Historie

Velká vlastenecká válka

Plný název práce v angličtině

Autoři: Vojtěch Chvojka

Škola: Vyšší odborná škola a střední průmyslová škola dopravní,
Masná 18., 110 00 Praha 1

Kraj: Hlavní město Praha

Konzultant: Mgr. Jarmila Kulíšková

Praha 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou práci SOČ vypracoval/a samostatně a použil/a jsem pouze prameny a literaturu uvedené v seznamu bibliografických záznamů.

Prohlašuji, že tištěná verze a elektronická verze soutěžní práce SOČ jsou shodné.

Nemám závažný důvod proti zpřístupnění této práce v souladu se zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších předpisů.

V Praha dne 21.3.2019 .....

Vojtěch Chvojka

Anotace

Ve své práci jsem se zabýval Velkou vlasteneckou válkou. Tuto práci jsem si vybral z důvodu, že se již dlouhou dobu zajímám o toto téma. Děj mé práce začíná ještě před napadením SSSR a provede nás celým děním Velké vlastenecké války až po Osvobození Prahy. Na závěr se zmiňuji i o válečných zločinech spáchaných během této války. Má práce přináší celkové shrnutí Velké vlastenecké války.

Klíčová slova

Druhá světová válka; Východní fronta; Rudá armáda; Wehrmacht;

Annotation

In my work I focus on the Great Patriotic War. I have chosen this topic because I have been interested in it for a long time. The story of my work begins before the attack on the USSR and takes us through the whole process of the Great Patriotic War to the Liberation of Prague. Finally, I mention the war crimes committed during this war. My work summarizes the Great Patriotic War.

Keywords

World War II; Eastern Front; Red army; Wehrmacht

Obsah

Úvod	6
1 V době před napadením Sovětského svazu	7
2 Operace Barbarossa	9
3 Bitva o Moskvu	11
4 Blokáda Leningradu	16
5 Stalingrad	18
6 Kurský oblouk	20
7 Operace Bagration	22
8 Od Dněpru k Odře	24
9 Bitva o Berlín	26
10 Pražská ofenzíva	28
11 Válečné zločiny	29
Závěr	29
Použité zdroje	30

Úvod

Dne 22. června brzy ráno začali na sovětská města a vojenské pozice ve východním Polsku a v Pobaltí dopadat německé bomby. Začala tím půl roku plánovaná operace Barbarossa, největší vojenská operace všech dob a také do počtu obětí nejhorší. Hitler tak bez vyhlášení války napadl SSSR.

V mé práci se zabývám Velkou vlasteneckou válkou, neboli válkou na východní frontě. Má práce pojednává o situaci před napadením SSSR, důležitých bitvách během této války a válečných zločinech.

1 V době před napadením Sovětského svazu

První zmínky o tom, že by chtěl Adolf Hitler napadnout SSSR, přišly již 15. srpna 1941, když se podařilo sovětskému pilotovi sestřelit německý letoun letící pod civilním označením. Piloti měli uniformy vojáků Luftwaffe. Později se při výslechu NKVD přiznali, že jejich úkolem bylo zjistit pozice sovětských vojáků. Dne 25. srpna 1941 přišlo do Moskvy z Berlína hlášení. Jeho autor sovětský vojenský atašé Vasilij Tupikov došel k následujícím závěrům: „V německých plánech figuruje Sovětský svaz jako další nepřítel. Ke střetnutí může dojít velmi brzo a určitě během příštího roku“. Přesné datum útoku sovětské rozvědčičky na jaře roku 1941 neznali. Sovětský špión Richard Sorge uvažoval o začátku útoku na konci jarní setby, potom na konci května a jako poslední možnost udával konec června.

Štáby německých tankových skupin dorazili na hranice už v zimě roku 1940, přesun tanků byl naplánován, až těsně před útokem. V prvních letech se přesouvali pouze pěší divize. Rozmístění pěchoty bez tanků chtěli u sovětského velení vzbudit dojem, že zde budují pouze zajišťovací oddíly. V dubnu 1941 se němečtí vojáci přesouvali na východ. Několik měsíců před tím nechal Adolf Hitler vypracovat plán na napadení SSSR. Dne 18. prosince 1940 Hitler podepsal plán Barbarossa. Ve vůdcově prohlášení k vojákům padla slova o tom, že na hranicích stojí 180 sovětských divizí, připravených zaútočit. Byla to lež a výplod propagandy. Hitler pronesl na poradě vrchního velení toto: „Angličané budou pokračovat v boji pouze s nadějí na vstup Rusů do války, pokud se tato naděje zhroutí, válku ukončí“. Němečtí velitelé vyhodnotili, že válka bude trvat nanejvýše tři měsíce.

V roce 1941 se velká část Rudé armády nacházela v týlu země. Na hranicích byli pouze zajišťovací oddíly, které by nedokázali odrazit velkou německou přesilu. Aby na hranici mohlo být vytvořeno obranné uskupení, bylo zapotřebí dvou až tří týdnů. Sovětské velení řešilo otázku, kdy začít s přesunem vojsk na hranice. V roce 1939 byl podepsán pakt Ribentrop-Molotov, kterým se zavazovalo Německo a SSSR, že na sebe nezaútočí. Sovětské velení si nedělalo iluze a připravovalo se na válku. Armáda se z 500 000 vojáků rozrostla na 5 000 000 vojáků. V tomto roce v Rudé armádě proběhly Stalinovy čistky a tím přišla o spoustu dobrých generálů, navíc probíhala reorganizace. V rámci reorganizace se stavěli opevnění a letiště.

V první polovině června začali Němci přesouvat tankové jednotky. Toto už nevypadalo jako pouhé krytí hranice. Tehdy se Moskva rozhodla k zoufalému kroku, v sovětských novinách vyšla zpráva TASSu: „V britském tisku se objevují články o válce mezi Sovětským svazem a Německou říší. Podle sovětských oficiálních míst jsou tyto zprávy zcela neopodstatněné.“ Kreml tak zval Němce k jednání, na které neodpověděli. Stalin vydal rozkaz k přesunu vojsk z vnitrozemí na hranice. Bylo však už pozdě, do útoku zbýval méně než týden. Sovětská vojska ještě zůstávala ve vnitrozemí nebo se teprve dala do pohybu, ale německá vojska už stála na hranicích. Dne 21. června 1941 vyslalo německé vrchní velení domluvený signál: „Dortmund“. Večer vojákům přečetli velitelé vůdcovo prohlášení: „Ve vašich rukou je existence celého německého národa. Boje budou vedeny s velkou krutostí s cílem změnit současné Rusko v ruiny“.

Ne všichni se však chtěli zúčastnit takové „záchrany civilizace“. Po vyslechnutí svého velitele se německý ženista vydal k hranici, přeplaval řeku a vzdal se sovětským pohraničnickům, kterým sdělil, že zítra ráno začne válka. Jeho výpověď byla zaslána do Moskvy. Stalin podepsal rozkaz, podle doporučení Žukova a Vatutina, o uvedení vojsk do bojové pohotovosti. Nastávalo ráno 22. června 1941 a na německé části hranice burácely motory.

2 Operace Barbarossa

Operace Barbarossa byl plán k napadení Sovětského svazu. Německé vrchní velení pro tuto operaci vyčlenilo 3,9 milionu vojáků, 3 600 tanků a 4 389 letadel. Německé velení utvořilo čtyři tankové skupiny, které byly tvořeny několika tankovými divizemi. Německá vojska byla rozdělena do tří skupin armád. Skupina armád Sever měla útočit na Leningrad, skupina armád Střed měla útočit na Moskvu a skupina armád Jih měla útočit na Ukrajinu. Ve skupině armád Sever a Jih bylo po jedné tankové skupině. Skupina armád Střed měla dvě tankové skupiny, kterým veleli zkušené německé velitelé Guderian a Hot. Podle plánu Barbarossa měli být sovětské jednotky zničeny jedním rychlým útokem a následným zaklíněním do pozic nepřítele. Jedním slovem „Blitzkrieg“.

Jako první překročili hranici vojáci diverzního pluku 800 Brandenburg. Německí diverzanti převlečení do sovětských uniforem obsadili mosty přes řeku Buk. Německá letadla už byla ve vzduchu. Měla bombardovat velká města a letiště. Začínala neděle 22. června 1941 a v mnoha městech Sovětského svazu se konaly absolventské večírky. Ve 3:15 dopadly první bomby. Německo tak bez vyhlášení začalo válku se Sovětským svazem. První den se povedlo Luftwaffe zničit v Bělorusku 50% letadel tohoto frontu, na Ukrajině 17% letadel tohoto frontu a v Pobaltí 10% letadel tohoto frontu. První útok Luftwaffe byl silný, ale ne zničující. Sovětskému letectvu se dařilo nadále ovlivňovat další bojové operace. Ve 4:15 se daly do pohybu německé pozemní jednotky. V Pobaltí se podařilo Hotovým tankům dostat 50 km do území nepřítele a obsadit mosty přes řeku Jemen.

Německí velitelé očekávaly lehký postup jako přes Polsko a Francii, zde ale narazili na odhodlaní sovětských vojáků bojovat co nejdéle. Například ve městě Brest se nacházela stará pevnost. Místní posádka se opevnila v citadele a odmítala se vzdát, i když byli v kompletním obklíčení. Sovětské vojáky se zde dokázali pod velením majora Gabrielova bránit celý měsíc. Sovětským vojákům docházela voda, ale střelba neutichala. Nakonec se Němcům podařilo celou pevnost dobýt a zraněného majora Gabrielova zajmout. Doktor Voronovič, který majora léčil, vzpomínal, jak vyhladovělý zajatec, téměř v bezvědomí, byl tak vysílen, že nemohl ani polykat. Německí vojáci potvrdili, že ještě před hodinou s nimi major bojoval a granáty zabil několik mužů.

V příhraničních oblastech měli sovětsí vojáci k dispozici pouze lehké tanky T 26 a BT 7, které se ovšem německým tankům nemohli rovnat. Wehrmacht používal mnohem modernější tanky Panzer III a Panzer IV. Výsledky tankových bojů byly pro Sovětský svaz zdrcující. Už druhý den se u města Pružany střetla německá a sovětská tanková divize. Během jedné hodiny bylo zničeno více než 100 tanků T 26. Čtvrtého dne války byli v Pobaltí, do protiútoků nasazeny tanky BT 7. Za několik hodin zůstalo sovětské 28 tankové divizi ze 130 tanků pouhých 50. Jedna tanková divize Wehrmachtu byla sestavena z 200 tanků a 2000 jiných vozidel. Tanková divize Rudé armády z 375 tanků a 1000 jiných vozidel. V boji u Radechova byli do bojů, nasazeny nové sovětské tanky T 34 a KV-1. Německý tankista si zapsal: „Střílíme jako první. Prímý zásah na věž. Druhý výstřel a zase zásah, ale tank jede dál. Kde je ta převaha našich tanků?“ Němečtí tankisté hlásili, že jejich střely prostě odskakují od nových sovětských strojů, ale ani tak nedokázali změnit průběh bojů.

Němečtí vojáci postupovali velmi rychle a v dobytých územích se nezdržovali ani den. Mířili do týlu nepřítele a k hlavním cílům operace. Německé tanky díky dobré součinnosti s letectvem mohli postupovat téměř bez překážek. Velitelé Guderian a Hot mířil na Moskvu. Pak ale oba dostali rozkaz Hitlera, že mají útočit na Minsk. Tady se ukázal rozdílný přístup obou generálů ke splnění rozkazu.

Generál Hot nesouhlasil, ale zamířil k Minsku. Guderian naopak mířil stále na Moskvu a k Minsku nasměroval pouze část svých jednotek. Naději Minsku dával pouze pás opevnění nazývaný „Stalinova linie“. Město se jedním rychlým útokem nepovedlo dobýt, ale i tak se přes těžké boje město povedlo po pár dnech dobýt. Velitel západního frontu generál Pavlov mohl jen přihlížet, jak je město dobyt. Přes to udělal jeden důležitý krok, dal rozkaz k ústupu. Mnoha vojákům tak zachránil život, ale i tak byl obviněn z vlastizrady a zastřelen. Němečtí vojáci mohli obklíčení sovětských jednotek dokončit, ale chyběli zde Guderianovy tanky.

Z důvodu rychlého postupu německých vojsk se museli vojáci Rudé armády stáhnout k Dněpru. Náčelník generálního štábu Wehrmachtu Franz Halder řekl: „Dá se říct, že tažení proti Rusku bylo vyhráno během 14 dnů“. Dalším velkým cílem byl Smolensk, ale zde už to nebylo tak snadné. Německá vojska se z velkých skupin rozptýlila na menší. Do bojů nyní zasáhly i jednotky z vnitrozemí, které se nestihli dostat na hranice. Zde se

sovětským vojákům podařilo přejít do protiútoků a předsunuté jednotky Wehrmachtu se museli bránit. Podobné problémy zažívala i skupina armád Sever. Jejich útok se zastavil a museli se probít z obklíčení. Německý důstojník si zapsal: „Nepřipadá nám, že jsme přišli do poražené země jako ve Francii. Místo toho boj, bez ohledu jaký beznadějný boj to je.

V srpnu se podařilo sovětské postavení stabilizovat. Sovětské velení stálo před těžkým rozhodnutím udržet obranu na Dněpru (Ukrajina), nebo se stáhnout dál na východ a vyrovnat tak linii fronty. Na vyvýšených březích Dněpru se dala dobře zaujmout obranná postavení. Sovětští velitelé byli přesvědčeni, že se zde nikdo přes Dněpr nedostane. Hlavním německým velitelem, který zde velel, byl Ewald von Kleist. Guderian byl připraven na nový útok na Moskvu, ale dostal rozkaz od Hitlera. V rozkazu stálo, že měl obklíčit jednotky na Ukrajině. Guderian odlétl do Berlína, aby zde přemluvil Hitlera, že na Moskvu je nutné zaútočit co nejdříve, ale neuspěl. Guderianovi se podařilo dostat se přes Dněpr a vpadnout tak do týlu sovětským vojákům. To samé se podařilo von Kleistovi. Nyní byli vojáci u Dněpru obklíčení a na ústup bylo již pozdě. Bylo to největší obklíčení za druhou světovou válku. V obklíčená zůstalo 532 000 sovětských vojáků a jen 20 000 se podařilo uniknout.

Wehrmacht počítal s rychlým postupem, ale nyní již probíhal třetí měsíc války. Německu docházely síly a vojáci ztráceli iluze o dobytí Sovětského svazu. Situace nebyla, ale ani lepší u vojáků Rudé armády. Série rychlých porážek se podepsala na morálce vojáků a tankové skupiny Guderiana, Hota, Höpnera a Kleista postupovali dál ke svým cílům. Uplyne jen pár měsíců a Guderian bude zbaven velení a Höpner degradován.

3 Bitva o Moskvu

V září roku 1941 se Moskva nepodobala normálně fungujícímu hlavnímu městu. Město chránili protiletectká děla, na ulicích vyrostly protitankové překážky a na obloze se vznášely ochranné balóny. Takový to balón byl upoután u země a vznášel se ve vzduchu. V noci za snížené viditelnosti piloti nabourali do kotevního lana a zřítily se. Po celé Moskvě byly plakáty, na kterých bylo napsáno: „Světlem v okně pomáháš nepříteli“. První nálet na Moskvu se uskutečnil 22. Července 1941. Letcům Luftwaffe jejich velitelé řekli: „Bombardovali jste Anglii. Nad Moskvou to bude mnohem lehčí. Pokud mají Sověti protiletectká děla tak jen v malém počtu. Nemají reflektory, balony ani noční stíhače“. Brzy

se tyto iluze rozplynuly. Moskevské nebe bránilo tisíc protiletectkých děl. Sovětští noční letci napadali německá letadla zachycená světlomety. Protiletectké balóny byly vypouštěny do výše 2,5 km a zdvojeny až do 4,5 km. To bylo více než v Londýně, aby se piloti Luftwaffe mohli vyhnout balónům, museli nabrat výšku a tím ztráceli přesnost zásahu. V září nálety ustali. Nálety neodpovídali očekávanému efektu.

Cílem Wehrmachtu bylo cílenými útoky obklíčit a zničit síly Rudé armády bránící Moskvu. Operace dostala název Tajfun. Tuto taktiku se jim dařila prosazovat. Sovětské velení přijalo neobvyklé řešení, kterým chtělo zdržet tankovou skupinu generála Guderiana. Rozhodlo se provést výsadek u předsunutých jednotek nepřítele. Výsadbákům Rudé armády se podařilo přistát na opuštěném letišti. Podařilo se sem přesunout 6000 vojáků s lehkými tanky. Těm se podařilo z obklíčení dostat další 2000 vojáků a udržet klíčovou křižovatku u města Orel. A za nedlouho jim přišla pomoc 4. tankové brigády plukovníka Katukova. Plukovník Katukov zde vyzkoušel novou taktiku, která spočívala v ukrytí tanků. Tanky byli ukryti do domů, nebo do nízkých okopů, kde jim byla vidět pouze věž. Plukovník Katukov vydal rozkaz, aby tankisté čekali, dokud nebudou mít jistotu zničení tanku nepřítele. Pokud jeli tanky v koloně, stříleli nejdříve na první a poslední tank, potom zničili uvězněné zbývající. Čas, který zde Katukov a výsadbáři Rudé armády získal využilo sovětské velení k openění pozic u Moskvy.

Sovětské velení očekávalo, že Němci zaútočí podél silnice ze Smolenska. Na této silnici byli rozmístěny nejlepší jednotky. Velel jim generál Rokosovskij. Němci většinou útočili podél důležitých cest, avšak nyní tuto taktiku nevyužili. Na posílení skupiny armád Střed byla v utajení od Leningradu odvelena tanková skupina generála Höpnera. Nyní na Moskvu útočili tři tankové skupiny Guderianova, Höpnerova a Hotova, který byl v listopadu vystřídán generálem Reinhardem. Němci zaútočili tam, kde je nikdo nečekal. Útočili po obou stranách silnice ze Smolenska. Sovětská obrana byla v těchto místech slabá. Silnější jednotky byly umístěny podél silnice. Německé jednotky se nedařilo zastavit. Průlom německých takových skupin, donutil přemýšlet velení Rudé armády o ústupu. Dne 4. Října informoval generál Koněv Stalina o možném průlomu do týlu sovětských jednotek. Stalin ale ústup zakázal. Sovětské velení dalo o dva dny později rozkaz k ústupu, ale bylo již opět pozdě. V prostoru města Vjazmy se spojili dvě německé tankové skupiny a ustupující sovětské jednotky se ocitly v obklíčení. Těm jednotkám, kterým se podařilo probít z obklíčení byli nuceni ustupovat dál k Moskvě. Vojáci Rudé armády tento ústup nazývali

„Úprk zpět“. Do hlášení sovětských velitelů se dostávaly zprávy o psychickém stavu vojáků. To bylo díky častým útokům německých střemhlavých bombardérů Ju-87 „Štuka“. Tyto bombardéry útočili ve skupinách po dvaceti. Nad nepřátelskými jednotkami uzavírali kruh a bombami ničili vše co se na zemi pohnulo.

Několik německých divizí se pohnulo směrem k Moskvě. Byli zde i jednotky SS das Reich. Na cestě k Moskvě mohla německé jednotky zastavit pouze skupina parašutistů pod velením majora Starčaka. Do Moskvy zbývalo Němcům 205 km. Vysadkáři vyzbrojení pouze puškami a granáty, dokázali na několik hodin zdržet Němce u mostu přes řeku Ugru. Tohoto boje se zúčastnilo 490 vysadkářů. Přežilo jich pouze 29. Během ústupu vysadkáři postupovali v boji. Teprve 180 km od Moskvy jim přišla na pomoc tanková brigáda. Němcům se podařilo postoupit 25 km.

Obrana Moskvy přišla o spoustu vojáků, kteří zůstali v obklíčení u Vjazmy. Stalin od Stalingradu převelel generála Žukova. Žukov po seznámení se situací řekl: „Obranná fronta pře Moskvou již neexistuje. Vytvořil se průlom, který jsme neměli kým pokrýt. Nemáme už skoro žádné zálohy. Všechny cesty k Moskvě jsou v podstatě volné“. Jednotky u Vjazmi se ale nevzdali a němečtí velitelé zde museli nechat značnou část jednotek. K Moskvě se pohybovalo pouze několik divizí. Žukov dostal za úkol zastavit tyto divize a zorganizovat obranu hlavního města než zaútočí skupina armád Střed v plné síle. Naději Moskvě dávala „Možajská linie“ pásma betonových opevnění.

Jak již bylo řečeno, že Žukov postrádal vojáky a tuto linii potřeboval zaplnit. Proto sem byli posláni kadeti z vojenských důstojnických škol. V této době muselo sovětské velení přijmout asi nejtěžší rozhodnutí za celou válku. V září 1941 už v obleženém Leningradě vládl hlad. Zásobování města potravinami bylo stále obtížnější a velení soustředilo síly k prolomení blokády. Tento plán byl, ale zrušen leningradské divize byly přesunuty k Moskvě na „Možajskou linii“.

Příslušníci divize SS das Reich, kteří jako první vyrazili na Moskvu toho začali litovat. Na Borodinském poli, kde v roce 1812 došlo k bitvě s Napoleonem, zaujala pozice 28. brigáda z dálného východu. Stojí za zmínku, že štáb této brigády se nacházel na místě, kde byl v roce 1812 stanoviště generála Kutuzova (v roce 1812 zde porazil Napoleona). V německých jednotkách byli i čtyři prapory francouzských dobrovolníků. Generál Kluge je oslovil a zároveň připomněl, že právě zde u Borodina bojovali za Napoleonského tažení

Francouzi a Němců proti Rusům. Příští den se francouzská legie vrhla do boje, ale nevydržela ani první sovětský protiútok. Byla rozdrvena. Francouzi, kteří přežili, ustoupili do týlu, odkud byli odesláni domů. Díky těmto bojům na „Možajské linii“ získávala obrana Moskvy více času. Za pět dní se Wehrmachtu podařilo postoupit pouze o 300 metrů. Divize SS das Reich měla velké ztráty. Většina velitelů padla, nebo byla zajata. Ale i přes tyto těžké boje se podařilo Wehrmachtu obranu prolomit. Němečtí velitelé tyto dny řekli, že zde vojáci Rudé armády bojovali nejurputněji za celou válku. Předsunutým německým jednotkám teď záviděl málo kdo.

Moskva se bránila, jak jen to bylo možné. Obranné pozice budovali jak ženisté, tak i civilisté. Vojáci u Vjazmy nekapitulovali a německé velení zde muselo nechat 24 divizí, které už touto dobou měli útočit na Moskvu.

U Vjazmy padlo či bylo zajato asi 130 000 vojáků Rudé armády i s jejich veliteli. Generálové Višněvskij a Lukin byli zajati, ze zajetí se dostali až v roce 1945. Když se to dozvěděl Stalin, osobně jim poděkoval. Do jejich osobních spisů napsal: „Oddaný člověk. Vrátit hodnost. Ve službě neomezovat.“

V polovině října 1941 se podařilo Žukovovi přesunout k Moskvě velkou část jednotek, které byli, umístěny za Uralem. Začali podzimní deště. A většina cest se stala nesjízdnými pro obě strany. Generál Katukov řekl: „Osádky tanků vynakládají nadlidské úsilí, aby vytáhli uvězněné tanky.“

Dne 15. října 1941 bylo z Moskvy do Kujbišjeva evakuována velvyslanectví cizích států. Příštího dne byli uzavřeny velké továrny, protože se připravovali také na evakuaci. Přestalo jezdit metro a připravovala se jeho destrukce. Neotevřeli pekárny a jiné obchody. Z Moskvy odcházeli davy lidí. Do ulic vyrazili kriminálníci, kteří vykrádali zavřené obchody. Dne 17. října promluvil v rozhlase starosta Moskvy a ujistoval obyvatele, že Moskva nebude vydána. Téhož dne oddíly NKVD obnovili v Moskvě pořádek.

V listopadu napadl v Sovětském svazu sníh. Stalin vydal rozkaz „ani krok zpět“, který byl uplatňován s maximální tvrdostí. Dne 7. listopadu se zúčastnil vojenské přehlídky na Rudém náměstí. Další přehlídka byla až 9. května 1945 na den vítězství. Přehlídka v roce 1941 měla, ale velký význam. Vedení Sovětského svazu ukázalo celému světu, že je

odhodláno bojovat až do konce. Občané Moskvy mohli přispět do fondu na ochranu města. K 5. listopadu přispěli 80 000 000 rublů.

Za jeden den obnovili vojska Wehrmachtu ofenzívu. Země v listopadu už byla zmrzlá a vojáci se nemuseli pohybovat pouze po silnicích. Tohoto využil generál Guderian, kterému se povedlo přiblížit 50 km k Moskvě. Byl konec listopadu a němečtí velitelé už mohli svými dalekohledy vidět Moskvu. Generál Höpner vyslal motorizované jednotky, kterým se podařilo dostat do Chimek. K Moskvě zbývalo 8 km. Tato akce měla spíš propagandistický význam. Německé naděje na dobytí Moskvy slábly. Sovětský špion v Japonsku Richard Sorge získal informace o tom, že Japonsko na SSSR nezaútočí. Díky této informaci mohli být k Moskvě přesunuty jednotky ze Sibíře. Dne 5. prosince se podařilo německým průzkumníkům vstoupit do Moskvy, ale museli se stáhnout, protože Rudá armáda přešla do protiútoků. Sovětské jednotky se snažili odříznout vojska u Moskvy. Podél silnic zůstávali německé tanky, kterým buď došlo palivo, nebo byli zničení.

Wehrmacht musel začít ustupovat. Ústup se podepsal na morálce vojáků. Někteří němečtí vojáci už odmítali dál bojovat. Generál Guderian řekl: „S bolestí v srdci musíme opustit Moskvu a přerušit bojové operace“. Protivníci si vyměnili strany. Dne 10. prosince udeřili opravdu silné mrazy. Zima byla nejchladnější za posledních 140 let. Nad Wehrmachtem se vznášela hrozba, že se bude opakovat situace z Napoleonova tažení. Díky prosincové protiofenzívě byli Němci zahnáni 100-150 km od Moskvy. Byla to první velká porážka Wehrmachtu za druhou světovou válku. Rychlý ústup od Moskvy způsobil, že v německém velení začali padat hlavy. Polní maršál von Bock byl sesazen z funkce a jeho místo zaujal generál von Kluge. Generál Guderian byl zbaven své hodnosti. Ericha Höpnera zbavili funkce vyznamenání i penze. Velení mnoha jednotek přebral sám Hitler.

Sovětské velení podniklo protiofenzívu po délce celé fronty od Leningradu až k Černému moři. Většina sovětských velitelů neměla ještě zkušenosti a přeceňovali svoje schopnosti. To vedlo k tomu, že se sovětská protiofenzíva na jaře roku 1942 zastavila. Skočila i doba Blizkriegu.

Po měsících těžkých porážek přišlo první sovětské vítězství u Moskvy, které pozvedlo morálku vojsk i obyvatelstva. Během soudu s válečnými zločinci v Nürnbergu byl dotázán

polní maršál Keitl: kdy si začal uvědomovat, že plán Barbarossa zkrachuje. Keitl odpověděl Moskva.

4 Blokáda Leningradu

Obsazení Leningradu, důležitého přístavu v Baltském moři, považovalo německé velení jako hlavní prioritu. Vyřazení Baltské flotily mělo, pro Hitlera důležitý význam. Sovětské ponorky zde mohli napadat německé konvoje, převážející švédskou rudu.

V červenci se zastavil útok na Leningrad na takzvané „Lužské linii“. V sronu byla skupina armád Sever doplněna o tanky a střemhlavé bombardéry ze skupiny armád Střed. Díky nim se podařilo překonat „Lužskou linii“ a obklíčit bránící se vojska. Velení Leningradského frontu se rozhodlo poslat do boje těžké tanky KV-1, vyráběné právě v Leningradu. Tanky KV-1 sice byli rovnocennými protivníky německých tanků, ale špatný výcvik sovětských tankistů vedl k tomu, že tanky byly, odstavovány i při malých poruchách. Po prvních zmínkách o tancích KV-1 Hitler chtěl dobýt město, kde se nacházel závod na výrobu těchto tanků. Ale ani nasazení těchto tanků nedokázalo zastavit německý postup. Dne 30. Srpna Němci přeťali trať a silnici z Moskvy do Leningradu. Ze severu se k Leningradu přibližovala finská vojska. Dne 8. Září se Němci dostali k Ladožskému jezeru.

Začala blokáda Leningradu, která trvala 882 dní. V září roku 1941 žilo v Leningradu 2 500 000 lidí. Zásoby potravin mohli vydržet pouze na 30 dní. Obyvatelům města hrozil hlad. Už v září se pokusila Rudá armáda o protiútok, ale neúspěšně. Část německých jednotek se od Leningradu přesunula k Moskvě. Dne 11. Září byl velitelem Leningradského frontu jmenován generál Žukov. Žukov se hned po příjezdu pustil do obrany města. Využil při tom úlohu dělostřelectva. K dispozici měl i lodní a pobřežní děla. Palba z lodí zastavila Wehrmacht sedm kilometrů od města.

Během prvních dnů bylo do ulic Leningradu instalováno přes 1500 amplionů. Rozhlasová síť informovala obyvatele o náletech. Když hlášení skončilo spustil se metronom. Rychlý rytmus ohlašoval letecký poplach a pomalý jeho odvolání. Letecké bombardování, ale nebyla jediná věc, která provázela život v Leningradu. Bylo zde i dělostřelecké ostřelování. Dne 8. září se stal cílem německého bombardování leningradské sklady s potravinami.

Městem se šířili zprávy o shořelých zásobách. Město potřebovalo na den 1000 tun potravin. Letadla za jeden den dokázali přepravit pouze 250 tun potravin.

Od zázemí obyvatele Leningradu oddělovalo 50 km Ladožského jezera. Přes Jezero se, ale nedalo plout kvůli velkým vlnám, proto už za cara Petra velikého byl prokopán kanál, který byl nyní pod německou kontrolou. Proto byl vytvořen severněji u Leningradu provizorní přístav.

Byl zaveden přidělový systém na jídlo. Dělníci dostávali přiděl 800 gramů chleba ostatní jen 400 gramů. V říjnu byli přiděly zkráceny na polovinu. V listopadu dostali dělníci jen 250 gramů a ostatní 125 gramů.

Zima dávala obyvatelům naději, že jezero zamrzne a zásobovací situace selepší. Dne 20. listopadu dosáhla tloušťka ledu 180 centimetrů. Na jezero mohli vjet koňské povozy. O den poté i nákladní vozy. Řidiči jezdili na stupátku připraveni seskočit, kdyby led prasknul. Do města vezli auta potravin a na zpáteční cestě obyvatele Leningradu. Leningradští obyvatelé tuto cestu nazývali tuto cestu „cesta života“.

Po roce 1941 zemřelo v Leningradu 350 000 lidí. Na konec se podařilo prostřednictvím „cesty života“ převýšit minimální potřeby města a evakuovat 500 000 lidí. Záchranu městu mohl přinést pouze sovětský protiútok. Žádné ale neuspěli.

Nejhorší měsíc pro Leningrad byl leden. Přestala fungovat elektřina a přiděly chleba přestali dostávat obyvatelé, kteří nepracovali. Za jeden den umíralo 4000 lidí. I v těchto podmínkách město nepřestávalo pracovat. V továrně, kde se vyráběli tanky KV-1 nepřerušila výrobu ani na jeden den. Ještě nehotové tanky stříleli na německé jednotky skrz střílny proražené do zdí továrny.

Už v polovině února se situace zlepšila. Byli zavedeny nové normy pro obyvatele. Nyní dostávali dělníci 500 gramů chleba, 400 gramů pro ostatní a 300 gramů pro děti. Dne 16. února dostali obyvatelé přiděly masa. V zásobování nastal přelom.

Dne 20. Dubna 1942 začaly tát ledy na Ladožském jezeře. Zahájení letní plavby se potýkalo s obavami z německých náletů. Z důvodu pohybu ledových ker mohla vyplout první loď až 22. května. Němci k ničení lodí na Ladožském jezeře nasadili italské torpédové čluny. Sovětské lodě měli ale nízký ponor a torpéda je míjela.

Dne 12. ledna začal operace Jiskra, která měla prolomit blokádu. Za sedm dní se z rozhlasu v Leningradu ozvalo: „Po sedmi denních bojích se spojila vojska Volchovského a Leningradského frontu. Tím byla prolomena blokáda Leningradu.“ Za tři týdny byla na tomto místě, obnovena železniční trať mezi Leningradem a Volchovem. Do města tak začali proudit potraviny a palivo.

Během blokády Leningradu zemřelo podle oficiálních údajů 642 000 lidí podle jiných 850 000 lidí. Pouhá 3% lidí z těchto vysokých počtů zemřela při bombardování, zbývajících 97% zemřelo hlady.

5 Stalingrad

Dne 19. července sovětská rozvědka získala pozice soustředění německých vojsk k zahájení operace Blau. Operace Blau byl plán německého velení na obsazení kavkazských ropných polí. Později byl rozšířen o obsazení Stalingradu a přerušení lodní dopravy na Donu. Sovětské velení přistupovalo k těmto získaným plánům obezřetně, protože mohlo jít o záměrnou dezinformaci.

28. června 1942 i tak Wehrmacht zahájil operaci Blau. Plán Blau počítal s rozdělením skupiny armád Jih na dvě skupiny. Skupina A měla postupovat jižně k ropným polím. Skupina B se měla pohybovat dále směrem na jih ke Stalingradu a Volze, a tím krýt skupinu A. Sovětské jednotky byly opět nuceny ustupovat. Postup se povedlo zastavit až po vydání rozkazu číslo 227, nazvaný „Ani krok zpět“. Na zastavení ústupu sovětských vojsk byli zřízeny speciální zadržovací oddíly z řad příslušníku NKVD. Tyto jednotky obdržely dokonce povolení střílet po vlastních jednotkách. Nicméně ani tyto oddíly nezadržely ústup sovětských vojsk. Německé jednotky mířily i nadále ke Stalingradu.

Sovětští vojáci zaujali obrané pozice před Stalingradem u řeky Don. Podle německých odhadů měla Sovětská obrana Donu padnout do několika málo dní. Opak se však ukázal pravdou, boje se protáhly na celý měsíc. Nyní zbývalo německým jednotkám ke Stalingradu pouhých 60 km. Dne 23. srpna dorazili tankisté německé 6. armády generála Pauluse ke Stalingradu. Tankisté se navzájem předjížděli, vzduch brázdily letouny německé 4. letecké armády. Začal nejmohutnější letecký útok od začátku války. Během prvního dne bombardování bylo zničeno 80 % budov. V tento den uskutečnila Luftwaffe

1500 vzletů, při nichž ztratila pouze tři letouny. Ve městě zahynulo okolo 40 000 lidí. Paulusovy tanky dorazily ke Stalingradu v čtyři hodiny odpoledne. Tankisté pozorovali svými dalekohledy hořící Stalingrad. Zdálo se, že už stačí pouze vstoupit do města, což se ovšem německým jednotkám nedařilo. Musely odrážet útoky sovětských vojsk ze severu, kam byl proto Generál Paulus nucen převelet své nejlepší jednotky. Postup blíže ke Stalingradu se zpomalil. Generál Paulus musel požádat Hitlera, aby mu přidělil další tři divize.

14. září Paulus zahájil útok na město. Němcům se povedlo najít slabé místo Stalingradské obrany a na jednom místě postoupili až k Volze. Povedlo se tak rozdělit sovětské vojáky bránící Stalingrad, odkud chtěli přerušit lodní dopravu na Volze. Kdyby se tak stalo, nebyly by lodě schopné převážet do bojové zóny ve Stalingradu posily a zásoby. Wehrmachtu se dále podařilo obsadit jižní část města a obklíčit část sovětských vojsk. K večeru dorazili na pomoc Stalingradu vojáci Rodimcevy divize. V noci se nalodili na čluny a podnikli výsadek na Němci obsazeném území. Po těžkých bojích se vojáci vydali k místu, odkud Němci ostřelovali břeh. Následně se povedlo Němce zatlačit až na hranci města a prolomit obklíčení. Během následujících týdnů boje ani nálety neustávaly. Dne 27. září se generál Paulus odhodlal k dalšímu útoku na Stalingrad. Tím, že Němci město zničili, způsobili si problémy při útoku. Tanky nemohly překonat hromady sutí. Odevšad na ně dopadaly protitankové granáty. Němečtí letci nemohli v rozbitém městě najít orientační body pro shození bomb. Během jednoho týdne se povedlo německým jednotkám dostat k nádraží, které se nacházelo na půl cesty mezi původními německými pozicemi, a Volhou. 14. října Němci zahájili útok na traktorový závod. Útok se vydařil, a německým jednotkám se opět povedlo obklíčit sovětské jednotky. Ani velitel obrany města generál Čujkov už nevěřil, že se Stalingrad podaří ubránit. O dva dny později dorazily do Stalingradu další posily. Sovětským jednotkám se znovu podařilo zastavit postup Wehrmachtu, ale obklíčení se prolomit nepodařilo. Tyto situace výstižně popisuje zpráva v rozhlasu BBC: „Stalingrad se drží. Polsko padlo za 28 dní. Za 28 dní se Němcům ve Stalingradu podařilo dobýt jen pár domů. Francie padla za 38 dní. Za 38 dní se Wehrmachtu podařilo ve Stalingradu probít z jedné strany ulice na druhou“. Dne 11. listopadu přišel poslední Paulusův útok v prostoru Stalingradu. Němcům se povedlo dostat k Volze a zmenšit prostor jednotek, které se bránily na severu, na 200 m. Lodě, které dopravovaly posily, byly dnem i nocí pod palbou. Když Volha zamrzla, vystřídala lodě

letadla. Letadla shazovala pytle s náboji a suchary. Letadla však nebyla schopná převážet tolik zásob jako lodě. Blížila se zima. Němci věřili, že se jim podaří udržet frontu mezi Moskvou a Stalingradem, proto svěřili část svých pozic svým spojencům Maďarům, Rumunům a Italům. Nepředpokládali, že Rudá armáda bude schopná provést mohutný protiútok v těchto místech. Nevěděli však, že sovětské velení má již od září vypracovaný plán na kompletní obklíčení Paulusovy armády. 19. listopadu v noci zahájila Rudá armáda na sever od Stalingradu mohutnou dělostřeleckou přípravu. Viditelnost byla tak špatná, že střelba probíhala na slepo, ale i tak se Rumunská obrana zhroutila již při prvním tankovém útoku. O den později začal i útok z prostoru jižně od Stalingradu. Místní Rumunské jednotky se zhroutily ještě rychleji než na severu. O pět dní později se obě skupiny Rudé armády spojily a obklíčily generála Pauluse u Stalingradu. Adolf Hitler vzkázal Paulusovi, že má setrvat na svých pozicích a vyčkat na průlom z venku. Obklíčení měl prolomit jeden z nejlepších německých tankových velitelů, polní maršál Erich von Manstein. Za nedlouho se podařilo Mansteinovi postoupit do poloviny cesty k Paulusovi, ale jeho postup byl zastaven dobře opevněnými sovětskými jednotkami. Manstein naléhavě volal Paulusovi, aby také provedl útok, jinak se k jeho pozicím nedostane. Jediná odpověď, které se od Pauluse dočkal, byla: „Až připravíme útok, podáme vám zprávu“. Manstein se na konec musel stáhnout zpátky na své původní pozice. Rudá armáda připravila poslední operaci, která měla osvobodit Stalingrad. Ještě před začátkem operace byly Paulusovi doručeny podmínky kapitulace. Ten je však na Hitlerův rozkaz odmítl. Sovětské velení dalo ale možnost vzdát se i obyčejným vojákům. Operace začala 10. ledna. Paulus byl zatlačen do rozvalin Stalingradu. Dne 24. ledna podal Paulus hlášení Hitlerovi, kde ho žádal o povolení kapitulovat. Hitler to však zakázal. Německé jednotky byly podobně jako dříve Sovětské jednotky obklíčeny, a tím rozděleny do dvou skupin. Ráno 31. ledna 1943 Paulus kapituloval. Nyní sovětské jednotky začaly tlačit Wehrmacht na západ. Hitler se tak k ropným polím na Kavkazu nedostal. Zimní útok se zastavil až v březnu 1943. Sovětské jednotky dobyly Kursk, kde na ně za pár měsíců čekala další důležitá bitva této války.

6 Kurský oblouk

V dubnu 1943 východní fronta znehybněla. Sovětské velení očekávalo příští německý útok v prostoru Kursku. Zde se Rudé armádě povedlo postoupit asi o 80 km do týlu nepřítele. Bylo rozhodnuto zde vybudovat mohutné obraně opevnění. Sovětské rozvědce se povedla

získat informace o připravujícím se německém útoku. Německé jednotky měly útočit od severu a jihu, následně se setkat a obklíčit Kurský výběžek. Proti tomuto plánu vystoupilo několik německých velitelů na poradě ve Vlčím doupěti. Hitler souhlasil pouze s návrhem odložit operaci o měsíc. Díky odkladu bylo možné využít nové německé tanky Tiger a Panther spolu stěžkými stíhači tanků Ferdinand.

Rudá armáda ovšem také tento čas nepromarnila. Krajina u Kursku se proměnila v pevnost. Byli vybudovány tři pásma obrany s minovými poli, bunkry a pozicemi dělostřelectva. Sovětské velení přišlo s novou taktikou protitankových opěrných bodů. Každý takovýto bod měl dvacet děl a několik desítek protitankových pušek. Vzdálenost mezi jednotlivými body byla 600 až 800 metrů. Když tanky chtěli projet středem mezi body byli zničeni palbou z děl.

Sovětské hlídce se 4. července v noci povedlo zajmout německého ženistu, který odstraňoval miny. Při výslechu vypověděl: „Naše vojska jsou v plné bojové pohotovosti a 5. července ve dvě hodiny přejdou do ofenzívy směrem na Kursk“. Do stanovené hodiny zbývali jen minuty. Sovětské velení připravilo dělostřelecký přepad na odhadované shromaždiště německých jednotek. Ne všude se povedlo zasáhnout německé jednotky, ale i tak byl dělostřelecký přepad úspěšný. Němci okamžitě zahájili svůj mohutný dělostřelecký přepad, který trval přes hodinu, pak pod krytím kouřové clony přešly německé jednotky do útoku. Do boje byla vržena nejmodernější technika. Pro vyčištění minových polí Němci nasadili dálkově ovládané tančíky. Do vyčištěného pole následně vjeli Ferdinandy. Na rozrytém poli však neviděli cestu a stávalo se, že najeli na minu a přišli pásy, následně se o ně postarali sovětské stíhače tanků SU-122. Německé tanky nemohli postupovat přes protitankové příkopy a museli čekat na jejich zničení ženisty nebo letadly. Když se německým jednotkám podařilo zničit jeden protitankový opěrný bod, byli okamžitě vystaveny palbě z druhého. Nová bojová taktika Němců byla však účinná. Německé jednotky bojovali ve formaci klín. Ve předu jeli těžké Tigry za nimi se pohybovali střední a lehké tanky. Tankový sbor Waffen SS překonal jako první pásmo sovětské obrany až po sedmnácti hodinách. Německé klíny se nedařilo zadržet. Sovětské tanky dokázali probít pancíř Tigru pouze na 500 metrů a to jen z boku. Tigr dokázal ničit sovětské T-34 na 2000 m. Sovětské protiútoky neměli žádný smysl. Generál Katukov navrhl použít tanky k palbě z úkrytů, nechat nepřítele přiblížit se do vzdálenosti 300 metrů a pak ho zničit palbou z tanku. Touto taktikou se povedlo na severu zastavit německý

postup. Na jihu byla ovšem situace odlišná. Německým jednotkám se povedlo postoupit až k třetímu obranému bodu sovětské obrany u vesnice Prochorovka. Generál Vatutin musel do oblasti povolat zálohy. Tanky divize Waffen SS „Leibstandarte Adolf Hitler“ se vydali k prolomení třetího pásma, ale byli odraženi sovětským dělostřelectvem. Následně museli čekat na další divizi Waffen SS Totenkopf, aby se vypořádali s dělostřelectvem. Do oblasti se ale také přesouvali tanky generála Rotmistrova. Rotmistrov měl za úkol zaútočit z prostoru Prochorovky mezi železniční tratí a řekou. Toto území bylo z části přehrazeno roklí. Rotmistrov nemohl zaútočit se všemi tanky najednou, ale musel je rozdělit do několika vln za sebou. Ráno 12. července se vydal do útoku. Přes těžké ztráty se povedlo Němce z tohoto místa vytlačit.

Dne 12. července zahájilo sovětské velení operaci Kutuzov, která měla za cíl vytlačit německé jednotky nacházející se severně od Kurského výběžku. Operace měla úspěch a 18. srpna byli Němci severně od Kursku vytlačeni. Na jihu však německé jednotky zůstávali nadále. Sovětské velení muselo čekat do 3. srpna, aby doplnily stavy jednotek. Následně byla zahájena operace i na jihu. Sovětská vojska postupovala k Charkovu. Němci proměnili město v pevnost. Generál Koněv musel přijít k obkličovacímu manévru. Pro Němce na opuštění města zůstala jenom jedna silnice a jedna železniční trať. Hitler žádal Mansteina aby držel Charkov za každou cenu. Manstein neměl ovšem v žádném případě potřebu zopakovat Paulusovu chybu a vydal rozkaz ke stažení. Dne 23. srpna byl Charkov osvobozen.

Operace Citadela byla poslední velkou ofenzívou Wehrmachtu na východě. Rudá armáda hnala Němce za Dněpr. Ti za sebou zanechávali spálenou zem. Ruské a Ukrajinské vesnice hořely. Mosty a železniční tratě byli vyhazovány do povětří. Sovětská vojska začala osvobozovat Ukrajinu.

7 Operace Bagration

V létě roku 1944 se německým jednotkám podařilo stabilizovat frontu v prostoru Běloruska a úspěšně vést obranné boje. Německé průzkumné letouny pozorovali Sovětské jednotky pohybující se pouze od fronty do týlu a budili tak dojem, že ofenzíva proběhne

jinde. Německé jednotky proto přemístili většinu jednotek na Ukrajinu, aby zde zastavili postup německých jednotek.

Sovětské jednotky začali vymýšlet ofenzívu v Bělorusku. Jejím cílem bylo postupně obklíčit skupinu armád Střed a následně zničit. Žádná sovětská operace nebyl připravována s takovou pečlivostí jako Bagration. Pokud by Wehrmacht zpozoroval přípravy, převedl by sem jednotky z Ukrajiny. Přípravy probíhali za nejprísnějšího utajení. Přesuny vojsk se konali jen v noci. Přes den se skrývali v lesích. Významnou úlohu při přípravách sehráli ženisté. Mezi německým a sovětskými pozicemi se nacházelo velké množství min. Při posledních dvou nocích sovětské ženisté odstranili téměř všechny sovětské miny (35 000 min). Před sovětskými jednotkami se nacházeli nyní jen německé miny, o jejich zničení se měli postarat sovětské tanky s odminovacím zařízením.

Útok začal 22. června 1944. Sověti zahájili útok taktikou „Průzkum bojem“. Během prvního dne zjistili pozice německé obrany a v noci svůj průzkum ukončili. Následujícího dne začala sovětská ofenzíva. Sovětské letectvo zahájilo bombardování německých pozic. Ihned po skončení náletů se vydaly v před sovětské tanky. O tři dny později se sovětským jednotkám podařilo obklíčit město Vitebsk. Velitel německé posádky ve Vitebsku žádal Hitlera o povolení k ústupu, to mu však bylo uděleno až když sovětské jednotky dokončili úplné obklíčení. Po pěti dnech museli kapitulovat. Na jižním úseku fronty bojoval generál Rokosovskij. Povedlo se mu dostat přes bažiny a německou obranu zcela zaskočit. Za šest dní se mu společně s generálem Žukovem povedlo zcela zničit německou 9. armádu. Dalším hlavním cílem Rudé armády bylo hlavní město Běloruska Minsk. Na Minsk měl útočit generál Rotmistrov. Velení plánovalo vést útok podél silnice do Minsku. Sovětským jednotkám se ale nepovedl průlom podél silnice. Z tohoto důvodu bylo rozhodnuto tento bod odejít a sovětské jednotky na koních postoupili lesem hluboko do německého území a silnici dobýt z týlu. Rotmistrov mohl dále postupovat na Minsk. Po jednom týdnu od začátku invaze sem Němci převedli taky z Ukrajiny. Těm se povedlo zpomalit Rotmistrovův postup. Tankové boje trvali dva dny. Obě dvě strany utrpěli těžké ztráty. Sovětské velení se rozhodlo obklíčit tyto vojska u Minsku útokem z okolních směrů. Minsk se povedlo dobýt 3. července. Následně zničili veškeré tanky, které zastavili Rotmistrovův postup. Německé jednotky již neměli v Bělorusku žádné tankové uskupení. Německé tanky museli nyní proti sovětským tankovým divizím bojovat jen v malých skupinách. Rudé armádě se nyní otevřela cesta k osvobození Pobaltí a Polska. Dne 31.

července telegrafoval velitel 8. mechanizované brigády telegrafoval do Moskvy: „Došli jsme k Baltskému moři“. Hlášení bylo tak nečekané, že velitel brigády musel zprávu zopakovat. Na konec musel na velitelství poslat tři láhve mořské vody, aby mu velitelé uvěřili. Rozkaz splnil. Dne 23. září osvobodil estonský střelecký pluk hlavní město Estonska Tallinn. Posledními německými jednotkami v Pobaltí se stala skupina armád Sever, která byla obklíčena v Lotyšsku. Sovětské jednotky proti nim nepodnikaly žádné bojové akce a ponechali je v obklíčení do 11. května 1945. Operace se zastavila až v srpnu 1944 na řece Visle a pobřeží Baltského moře. Sovětské jednotky během této operace postoupili o 1000 km.

8 Od Dněpru k Odře

Bylo zářijové ráno roku 1943. Němečtí vojáci se přepravovali přes Dněpr. Už několik dní se veškeré německé jednotky přesouvali z východu na západ. Vojáci, k nimž doléhaly zvuky blízkých bojů, byli neklidní. Náhle zazněl z ranní mlhy zvuk, který je vyděsil. Pochod se změnil v úprk. Byl to Němcům dobře známý zvuk sovětských tanků T-34. Tanky dorazili k mostu, který byl, ale okamžitě zničen. Sovětské jednotky nemohli přepravit přes most tanky. Sovětské pěší jednotky okamžitě obsadili břeh na druhé straně řeky, ale prolomit německou obranu se jim nepodařilo. Němci zde vybudovali silnou obrannou linii.

Velkým městem, které se nachází na Dněpru je Kyjev. Dobytí tohoto města bylo přiděleno generálu Vatutinovi. Kyjev nebylo možné dobýt přímým útokem, protože se nachází na vysokém břehu Dněpru. Vatutin se rozhodl porazit německé jednotky útokem ze dvou směrů. Od Bukrinu a Ljutěže. Vatutinovi jednotky se po celý listopad 1943 snažili prolomit německou obranu. Fronta se zastavila na Dněpru. Proto se Vatutin rozhodl zasadit mohutný úder v jednom místě s všech tankových uskupení, které měl k dispozici. 5. listopadu vyjeli sovětské tanky ke Kyjevu. V ten den přetnuli jedinou cestu z Kyjeva a znemožnili tím ústup Wehrmachtu. Ráno 6. listopadu byl Kyjev osvobozen.

Na území Ukrajiny byly soustředěny téměř všechny sovětské tankové armády i hlavní síly Němců. Místní Stepi byli pro tanky jako stvořené. Hluboko do sovětského území zůstal

německý výběžek. Rudá armáda zahájila operaci proti tomuto výběžku 24.ledna 1944. Sověti zde zaútočili hluboko v německém týlu opět ze dvou směrů. Oba dva směry se spojily o deset dní později. Obklíčení zůstalo 60 000 německých vojáků. Sovětské jednotky proti obklíčenému Wehrmachtu nepodnikly žádné větší operace a čekali na jejich pokusy o vysvobození. Německé velení nechtělo, aby se zde opakovala Stalingradská tragédie. Sám Hitler vzkázal obklíčeným jednotkám, že je z obklíčení dostane. Němečtí vojáci zde byli velmi dobře zásobováni na rozdíl od Stalingradu. K vysvobození Němci seskupily větší tankové síly, než měli prolomit obklíčení Stalingradu. Na sovětské pozice zaútočili Němečtí vojáci se čtyřmi divizemi posíleným 6. těžkým tankovým sborem. Sovětské tanky se nemohli rovnat lepším německým tankům, a proto museli ustupovat. Na pomoc Rudé armádě dorazili nové sovětské tanky IS-1. První střetnutí těchto tanků skončilo nerozhodně. Sovětům se nepodařilo Němce vyhnat z jejich pozic, ale ani Wehrmachtu se nepovedlo postoupit v před. Obklíčeným německým jednotkám dala Rudá armáda možnost se vzdát. Němci to odmítli a pokusili se z obklíčení probít. Podařilo se jim přiblížit na 5 km k tankům, které je měli vysvobodit. Následně se obklíčeným jednotkám podařilo postoupit až k místní řece, která je za letních měsíců široká jako potok. V březnu se, ale rozlila do velké šířky a změnil se v prudkou a hlubokou řeku. Proti německým jednotkám u řeky zaútočili Sovětské tanky. Někteří němečtí vojáci se pokusili řeku přeplavat, ale v ledové vodě mnozí utonuli. Asi polovině vojáků se i tak z obklíčení povedlo probít.

Sovětským jednotkám se v jednom místě povedlo postoupit asi o 80 km do území nepřítel. Odtud chtěli zaútočit do týlu německé skupiny armád Jih. Útok se sovětům dařil a povedlo se jim obklíčit 200 000 německých vojáků. Hitler na prolomení obklíčení povolal divizi Waffen SS z Francie. Waffen SS prolomili obklíčení. Němci zde ovšem museli nechat velké množství bojové techniky. V červnu zahájila Rudá armáda v Bělorusku operaci Bagration. Veškeré tankové síly byli přesunuty na posílení skupiny armád Střed. Na Ukrajině zůstali pouhé dvě tankové divize. Dne 14. července zahájila Rudá armáda operaci směrem na Lvov. Němci sem přesunuli tankový sbor, který byl těžce poničen Sovětským letectvem. Sovětské jednotky mířili k Lvovu. První útoky se podařilo odrazit. Sovětské velení se tedy rozhodlo pro další obklíčovací operaci. Když se to Němci dozvěděli město vyklidili. O pár dní později se povedlo Rudé armádě překročit původní

hranici SSSR. Koncem července Rudá armáda postoupila k řece Visle. Zde využijí sovětští vojáci tuto pozici k lednové ofenzívě.

Dne 20. srpna zahájila Rudá armáda útok na Rumunsko. Německé velení sovětskou ofenzívu podcenili. Ze začátku považovali útok za pouhou běžnou přestřelku. V těchto místech pro Rudou armádu představovala jedinou hrozbu znovu zformovaná 6. armáda. Tu se povedlo obklíčit a vyřadit z boje. Rumunské jednotky neměli proti Rudé armádě žádnou šanci. Během tří dní sovětští vojáci dobyli pro Němce důležitá ropná pole a 31. srpna vstoupili do Bukurešti. Němci museli ustoupit do Maďarska. Po celý podzim se na celé frontě bojovalo pouze o Maďarsko na ostatních místech fronty neprobíhali žádné větší ofenzívy. Rudá armáda se po špatně sjízdných silnicích přibližovala k Budapešti. Právě sem směřovalo německé velení jednu divizi za druhou. Na Vánoce Rudá armáda obklíčila Budapešť. I přes těžké boje v lednu 1945 se však obklíčení nepovedlo prolomit. Sovětské ultimátum Budapešť odmítla. I tak ale po těžkých bojích posádka Budapešti 13. února kapitulovala. Dne 7. března Rudá armáda překročila Dunaj a vstoupila na Slovensko. Na Hitlerův rozkaz sem byl převelena divize Waffen SS „das Reich“ od Berlína. Měla se zde vypořádat se sovětskými jednotkami a následně se přesunout zpět k obraně Berlína. Nejdříve se německým jednotkám dařilo postupovat proti Sovětům, ale brzy přišli sovětským jednotkám posily a divize Waffen SS byla zatlačena do Rakouska. Sovětské jednotky dále osvobozovali Československo a postupovali k Vídni. Sovětské jednotky použili již dobře známý obkličovací manévr a obsadili Vídeň. Tyto jednotky budou následně postupovat do Československa a dne 8. května osvobodí Prahu.

9 Bitva o Berlín

Dne 31. ledna přijeli sovětští tankisté k Odře. Nečekali na pěchotu a okamžitě obsadili druhý břeh. K jejich cíli Berlínu zbývalo 100 km. Zdálo se, že nyní zbývá jeden rychlý útok a válka bude vyhrána. Sovětské jednotky se, ale museli zastavit. Bylo třeba doplnit jednotky.

V březnu se Wehrmacht pokusil o protiútok, ale neúspěšně. Hitler zuřil. Nechal odvolat několik skvělých generálů, kterým se dařil sovětský postup v této situaci zpomalovat. 28. března odletěl Žukov do Moskvy, aby zde přednesl své plány na obsazení Berlína. V Moskvě mu bylo sděleno že se fronta na západě zhroutila a spojenecké jednotky

postupují rychle k Berlínu. Žukov na rozkaz Stalina okamžitě odletěl zpátky na frontu a začal vše připravovat pro blížící se útok. Žukov dostal od Stalina další rozkaz, že musí útočit na Berlín od severu a provést obchvat města aby se do Berlína nedostali americké jednotky. Žukov a Koněv byli těžce nespokojeni, ale se Stalinovým rozkazem nemohli nic udělat.

V Berlíně probíhal běžný život. Jezdilo metro, fungovali telefonické spojení a promítalo se v kinech. Po městě však vyrostlo množství barikád. Nepojízdné tanky byly zakopány do země, aby byla využita jejich palebná síla. Na střechy protiletadlových domů se instalovala protiletadlová obrana. Z místních obyvatel se stávala domobrana.

Ráno 16. dubna byl klid na frontě přerušen dělostřeleckou palbou zakončenou salvou z Kat'uší. Po dokončení palby se k Berlínu rozsvítily sovětské protiletadlové světlomety. Jejich světlo, ale díky mlze nespĺnilo účel a německé jednotky nebyli oslněny. Následně se Němcům podařilo útok odrazit. Žukov se proto rozhodl zaútočit na město z jihu, jak chtěl původně. Do bitvy vrhl dvě tankové armády. Ale ani zde se mu obranu nepovedlo prolomit. Navíc mu telefonicky volal rozzuřený Stalin a ptal se ho proč neposlouchá jeho rozkazy. Žukov mu řekl že druhý den obranu prorazí. Více jižním směrem se podařilo, probít hluboko do týlu nepřítele, generálu Koněvovi. Koněv vyslal směrem k Žukovovi své dvě tankové armády. Díky těmto jednotkám se Žukovovi podařilo překonat první obranné linie k Berlínu. Dne 21. dubna se první sovětské jednotky vstoupili do Berlína.

Hitler nyní mohl Berlín opustit a přesunout se do svého horského sídla v Alpách. Vůdce však vkládal naděje do armádní skupiny generála Felixe Steinera. Sám Hitler mu dal rozkaz, aby zaútočil ze severu na sovětské jednotky a odrazil je z prostoru Berlína. Berlín už však nikdo zachránit nedokázal. Sovětské jednotky postupovali ulicemi a mířili Říšskému sněmu. Sovětské jednotky neznali pozici Hitlerova bunkru. V noci 30. dubna byli sovětské tanky přímo nad bunkrem, aniž by věděli že stojí nad hlavami Hitlera a dalších vysokých představitelů Třetí říše. Dne 29. dubna zahájili sovětské vojáci útok na Reichstag. Němečtí vojáci na ně však spustili palbu zezadu a Rudarmějci se museli stáhnout. Dalšího dne zahájili druhý útok. Ve 22 hodin byl nad kopulí Reichstagu vztyčen Rudý prapor. Tento den Hitler spáchal sebevraždu. V prostoru armády generála Čujkova se objevil bílý prapor. Do jejího štábu mířila delegace vedená generálem Krebsem. Krebs jim oznámil, že Hitler je mrtev že byla vybudována nová německá vláda. Ten však jednání

s novou vládou odmítl. Odpověděl slovy: Jediné, co přijmeme je bezpodmínečná kapitulace celé posádky Berlína. Němci návrh nepřijali. Krebs se po návratu z jednání zastřelil. Z městského rozhlasu se ozvalo provolání německého generála Weidlinga v ruštině: „Žádám přerušení palby ve 12 hodin pošleme parlamentáře na Postupimský most“. Posádka Berlína se vzdala 2. května 1945. Kompletní kapitulace německé armády byla podepsána 7.května 1945 a vstoupila v platnost 8. května 1945 v 23:00, kvůli časovému posunu v Moskvě oslavili den vítězství až 9. května 1945.

10 Pražská ofenzíva

Je začátek května 1945. Berlín je již dobyt. Adolf Hitler je po smrti. Ovšem v Čechách se nachází přibližně 900 000 německých vojáků, kteří prchají před sovětskými jednotkami z Moravy a z Německa do Americké zóny.

5. května začíná v Praze povstání. Jsou vyvěšovány české vlajky a rozhlas začíná vysílat česky. Německá posádka si nemůže tyto nepokoje dovolit a hodlá o rozhlas bojovat. K rozhlasu přijíždí jednotka SS. Pražským občanům se podaří německé jednotky zatlačit do sklepa rozhlasu, odkud budou vyplaveni vodou od pražských hasičů. Pražané slaví první vítězství.

Jakmile se dozvěděl generál Koněv, že Praha bojuje vydal rozkaz k útoku. Z prostoru Drážďan se směrem k Praze vydal celý 1. ukrajinský front. K Praze se pod velením generála Schörnera, ale také blížili zbytky německé skupiny armád Střed, která mířila do Americké zóny. Musejí jít přes Prahu, protože jinudy než přes její mosty se nedostanou. Povstalci jim postaví do cesty barikády. Němci se chtějí dostat přes Prahu za každou cenu. Kdo jim stojí v cestě toho zastřelí. Přes barikády ženou zajaté Čechy jako živé štíty. Prahu ostřeluje polní dělostřelectvo. Luftwaffe provádí nálety. Američané chtěli přijet Praze na pomoc, ale kvůli dohodám se Sověty nemohli. Na pomoc přichází Praze spojenci, které by nikdo nečekal. Vlasovci. Vlasovci byli sovětsí váleční zajatci, kteří nechtěli bojovat na straně SSSR, a tak zběhli na stranu Třetí říše. Je jich 20 000 a z prostoru Berouna vyráží na pomoc Praze. Mají těžkou techniku a zničení povstání zabrání. Dne 7. května 1945 německé velení podepisuje kapitulaci. V ní stojí, že všichni Němci musejí následujícího

dne ve 23:30 složit zbraně a vzdát se na tom místě, kde se nachází. Němci se za každou cenu chtějí vzdát Američanům. Zesilují ostřelování, ale Prahou se i tak dostat nedokážou. V noci překročí v Krušných horách České hranice Rudá armáda. Následujícího dne musí velitel německé posádky v Praze musí jednat s velitelem povstání. Vyhrožuje, že srovná celou Prahu se zemí. Nakonec uzavřou dohodu, že Němci složí těžké zbraně a bude jim umožněn volný průjezd městem. Večer už spěchají po ucpaných silnicích k Americké zóně. Ráno 9. května vstupují sovětské jednotky do Prahy. Bojují s německými jednotkami, které zůstali v Praze. Bojují i s jednotkami SS, které se nechtějí vzdát za žádnou cenu. V Čechách budou bojovat až do 11. května 1945. Válka v Evropě definitivně skončila.

11 Válečné zločiny

Na východní frontě byli válečné zločiny páčány mnohem více než na západní frontě. Mnozí zajatci byli zastřeleni rovnou na místě. Někteří němečtí vojáci se dopouštěli vraždění civilistů, rabování, znásilňování a mnohého dalšího. Tyto zločiny ovšem nepáchali pouze němečtí vojáci, když se sovětské jednotky dostali na původní německé území chovali se většinou úplně stejně.

Závěr

V mé absolventské práci jsem se vám snažil přiblížit první polovinu Velké vlastenecké války. Vypracování mé práce jsem si moc užil. Rád jsem si zopakoval, to co mě zajímá. V květnu jsem byl na dovolené v Moskvě a navštěvoval jsem zde vojenská muzea, odkud jsem také čerpal informace.

Použité zdroje

- 1. Velká vlastenecká válka Plán Barbarossa. *Youtube* [online]. 2016 [cit. 2019-03-21]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=M7gVs8PohZg&t=44s>
- 2. Velká vlastenecká válka Útok na Moskvu. *Youtube* [online]. 2016 [cit. 2019-03-21]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=EsZyjHEjGJ0>
- 3. Velká vlastenecká válka-3. Blokáda-Leningradu. *Youtube* [online]. 2016 [cit. 2019-03-21]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=5rfBJddwYs>
- 4. Velká vlastenecká válka Stalingrad. *Youtube* [online]. 2016 [cit. 2019-03-21]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=5rfBJddwYs>
- 5. Velká vlastenecká válka Kursk. *Youtube* [online]. 2016 [cit. 2019-03-21]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=qTnCeBv-8Vs&t=152s>
- 8. Velká vlastenecká válka Berlínská operace. *Youtube* [online]. 2016 [cit. 2019-03-21]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=kn69AcPKxkU>
- Den, kdy skončilo Pražské povstání (9. květen 1945). *Youtube* [online]. 2016 [cit. 2019-03-21]. Dostupné z: <https://www.stream.cz/slavnedy/582834-den-kdy-skoncilo-prazske-povstani-9-kveten>